
Jadran Jeić
Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
Zagreb
jadran.jeic@gmail.com

UDK 929, Weiser, obitelj
681.817.1(497.5) (091)
Stručni rad
Primljeno: 29. rujna 2016.
Prihvaćeno: 25. listopada 2016.

Zagrebačka obitelj Weiser i zaboravljeni „Amati tambure“ Ivan Weiser

- Rad donosi dosad neistraženu povijest obrtničko-glazbeničke obitelji Weiser njezinog dolaska iz Šleske u Zagreb na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće. Prate se tri generacije istaknutih članova, od razdoblja obrtničkih cehovskih udruženja vezanih uz najstarijeg predstavnika stolara Antuna Weisera Starijeg, preko povijesti radionice zaboravljenog glazbalara i cijenjenog graditelja tambura Ivana Weisera Starijeg, do kratkog prikaza iznimne glazbeničke karijere violinistice Ludmille Weiser. Uz nikad objavljene biografije Weiserovih donose se i mnoge nove spoznaje o tamburi kao tradicijskom glazbalu koje je pod utjecajem hrvatskog narodnog preporoda doživjelo procvat i potpunu preobrazbu iz manufakturnog u vrijedan obrtnički proizvod.

Ključne riječi: Weiser, obitelj
graditelji glazbala, tambure, etnomuzikologija, Hrvatska

UVOD

Povijest zagrebačke obrtničko-glazbeničke obitelji Weiser ostala je do današnjeg dana neistražena. Kratko sam o Ivanu i Ludmili Weiser već pisao u radu o Trgovini glazbala „Tomay i Tkalčić“ (Jeić 2010: 140-141). Obzirom da se radi o obitelji koja je od iznimne važnosti za glazbenu i privrednu kulturu grada Zagreba odlučio sam se posvetiti dubljem istraživanju. Moram napomenuti da nisam imao pomoći iz znanstvenih izvora jer je područje gradnje glazbala (pogotovo kordofonih) u Hrvatskoj nedovoljno istraženo. O Ivanu Weiseru, kao o prvom ili barem jednom od prvih graditelja kvalitetnih tambura koje su se

izdizale iznad dotadašnjih manufakturnih primjeraka, još nitko nije opsežno pisao. Konkretno, spominje ga naš znameniti etnomuzikolog Franjo Ks. Kuhač u svome radu iz davne 1877. godine (Kuhač 1877: 69, 82-83). Stotinjak godina kasnije, 1974. godine, još ga kraće spominje Ladislav Šaban u natuknici o građenju glazbenih instrumenata (Šaban 1974: 5), a poznati češki muzikolog Karel Jalovec uvrstio ga je pod prezimenom Weisser u svoje kapitalno djelo iz 1965. *Enzyklopädie des Geigenbaues* (Jalovec 1965: 389), te na kraju pod prezimenom Weisner spomenuo ga je Uroš Dojčinović 1992. godine (Dojčinović 1992: 37). Upravo je Franjo Kuhač istaknuo Weisera kao graditelja tambura kojega je u Hrvatskoj iznimno cijenio, ali je još za života u natuknici svog nedovršenog *Biografskog slovnika* sam sebi napisao: „Pitaj Tkalčića je li je Veizer u Zagrebu umro i kada?“. Nažalost biografske podatke, niti kronologiju djelovanja njegove trgovine za života nije stigao napisati. U nekoliko godina dugoj potrazi za živim potomcima ove obitelji, koja je već sredinom 1884. godine trajno napustila Hrvatsku, imao sam sreću pronaći u Engleskoj praunuku violinistice Ludmille Weiser koja mi je poslala ono malo obiteljskih spisa koji su preživjeli ratne vihore i selidbe. O djelovanju prvih Weisera u Zagrebu potomci nažalost nisu znali puno, ali sam višemjesečnim pretraživanjem spisa Gradskog poglavarstva slobodnog i kraljevskog grada Zagreba u Državnom arhivu u Zagrebu, sustavnim pregledavanjem cjelokupnog fonda dnevnika *Agramer Zeitung* (1830. – 1885.), te brojnih stranih i domaćih fragmentarnih izvora, pokušao što bolje rekonstruirati živote i djelovanje ove neistražene obrtničko-glazbeničke obitelji. Posebno mi je drago što mi je pošlo za rukom pronaći podatak porijeklu prvog Weisera u Zagrebu, stolara Antuna, što nije bilo nimalo jednostavno jer Antun nije zatražio primanje u građanstvo grada Zagreba poput njegovih suvremenika. Na kraju, iznimno sam ponosan što sam ovim istraživanjem uspio ugrubo datirati jedan od najstarijih do danas sačuvanih primjeraka tambure u Hrvatskoj koja je pohranjena u Etnografskom muzeju u Zagrebu u Zbirci narodnih glazbala Franje Kuhača.

DOSELJAVANJE U ZAGREB I DJELOVANJE U STOLARSKOM CEHU

Prvi član obitelji koji je došao u Zagreb je Antun (Anton) Weiser stariji. Antun Franjo Ksaverski Weiser (Vlčice, Češka, 2. veljače 1779. – Zagreb, 13. travnja 1844.) rođen je u obitelji Ignaza (Tobiasovog) Weisera u Vlčicama u ondašnjoj Šleskoj.¹ Obitelj je bila težačka (*Bauer*). Vjerojatno je na prijelazu iz 17. u 18. stoljeće Anton stigao u Zagreb. Prvi dokaz boravka u Zagrebu je njegovo

---

1 Radi se o dvostrukom osobnom imenu koje se često nadijevalo po svecu, španjolskome isusovačkom misionaru rođenom početkom 16. stoljeća u dvorcu Xabieru današnjoj sjevernoj Španjolskoj - Franji Ksaverskom (latinski *Franciscus Xaverius*, španjolski *Francisco Javier* ili njemački *Pranz Xaver*). Npr. kao Ignacije Lojolski ili Franjo Asiški.

vjenčanje u Župi Sv. Marije 28. studenog 1804. godine s Anom Tomuradin (r. oko 1781. – Zagreb, 7. veljače 1848.). Nažalost, njezino porijeklo ostalo je nepoznanicom. Nepoznato je gdje je Antun izučio stolarski zanat, ali s obzirom na to da je već sa dvadeset i pet godina bio u Zagrebu, vjerojatno je došao kao izučeni majstor. Godine 1811. Anton Weiser oglašava, pred Gradečkim cehom stolara, tokara, staklara, orguljara i lončara (*Meister=Prothocoll...*, MGZ)² početak svoje stolarske karijere u Zagrebu ovim riječima u autorovom prijepisu i prijevodu s rukopisne njemačke gotice: „Dana 6. siječnja 1811. Anton Weiser iz Vlčica (*Wildschütz*) u Šleskoj (*Schlesien*) rođenjem, čeka kao majstor sve gore navedene glavne poslove.“³ Ovim činom Antun Weiser pristupio je cehu u kojem je bio aktivan do kraja svoga života. U Zagrebu je Antun Weiser 1822. godine isprva prijavljen kao stolar radnik (*opifex*) s adresom na kućnom broju 65 kod znamenitog Ilirca grofa Janka Draškovića i njegove druge supruge Franjice rođene Kulmer.⁴ Godine 1824. kućni broj se promijenio u 79 i najzad 1826. u kućni broj 176 dok je kao zanimanje Antuna Weisera navedeno samo stolar (*arcularius*). Sudeći po poreznim popisnicima Weiser je porez redovito plaćao. Kuća Draškovića kasnije je postala Jurjevska ulica 1, odnosno Kipni trg 6 (*Cathastrum Contributionis*, DAZG).⁵ Kao član ceha i učitelj stolarskog obrta (*Tischlermeister*) Anton Wieser stariji izučio je mnoge stolare uključujući svoje sinove Antuna mlađeg, Ivana, a vjerojatno i Karla (Dragutina). Izgledno je da je obitelj Weiser i živjela na adresi na kojoj je bio prijavljen obrt. Prvi sin Antun mlađi rođen je u župi Sv. Marije 27. veljače 1805. godine. Antun mlađi izučio je stolarski obrt kod oca Antuna i postao slobodni majstor 1821. O tome piše 3. rujna 1821. godine u Protokolu ceha ovako: „...1821, 3. rujna, Anton Weiser predstavio cijelom stolarskome cehu kao slobodan stolarski majstor. Njegov učitelj bio je Anton Weiser. Svjedoci su bili građani Stepan Kogen i Jacob Horasz rodnom iz Zagreba“. Čini se da je nakon smrti oca Antuna, upravo Antun mlađi preuzeo poslove oko ceha s obzirom da se nekoliko puta u Protokolu pojavljuje ime Antuna Weisera i nakon smrti 1844. godine. Ipak porez za prijavljeni stolarski obrt nastavila je plaćati udovica Ana Weiser do svoje

2 Knjiga zapisnika gradečkog ceha stolara, tokara, staklara i orguljara od 1741. do 1871. godine. Čuva se u Muzeju grada Zagreba.

3 U prijevodima s njemačkog su mi pomogli gospođa Danijela Živković, te gospođa Miljenko Majetić i Antun Buklijaš.

4 Za pretpostaviti je da je i ranije radio, ali nažalost porezne knjige za to razdoblje nisu sačuvane.

5 Svi arhivski izvori Gradskog poglavarstva sl. kr. grada Zagreba navedeni su na latinskom jeziku. U Zagrebu je nekoliko puta od 1797. do 1878. godine mijenjana numeracija kuća. Ovim problemom se opsežno bavila tek Lelja Dobronić u knjizi *Stare numeracije kuća u Zagrebu*, ali s obzirom da sam različite kućne brojeve istih kuća na kojima su bili i obrtničke radionice, pronašao u godišnjim poreznim popisnicima, dnevnom tisku i arhivskim spisima, šteta ih je ne spomenuti. Prizemnicu je, po istraživanju Lelje Dobronić, vjerojatno gradio najpoznatiji zagrebački graditelj prve polovice 19. stoljeća Bartol Felbinger (Dobronić 1971: 15, 129).

smrti 1848. Nakon Antuna mlađeg u Župi Sv. Marije rođen je Ivan Nepomuk Weiser (Zagreb, 15. svibnja 1809. – Zagreb, 16. svibnja 1884.) koji je stolarsku majstorsku svjedodžbu stekao 19. veljače 1827. Nešto kasnije počeo se baviti izradom glazbala o čemu će biti riječi nešto kasnije. Nakon Ivana rođena je u Župi Sv. Marka 8. lipnja 1811. kćerka Ana Weiser. Zatim je rođena njezina sestra Barbara Weiser (Zagreb, 6. lipnja 1813. – Zagreb, 1879.) koja je ostala neudata živjeti s mlađim bratom, također, stolarom, Karlom (Dragutinom) Weiserom (Zagreb, 25. listopada 1815. – Zagreb, 20. kolovoza 1902.) na adresi Pivarska 89 (danas Basaričekova). Posljednje dijete u obitelji Antuna i Ane Weiser bila je Katarina Weiser (rođ. 3. studenoga 1821.) koja je umrla kao dijete 25. studenoga 1830. godine. Kao aktivni članovi stolarskog obrta Weiseri su surađivali s onovremenim poznatim obrtnicima poput stolara Georga Eisenhuta i njegova sina Antuna Eisenhuta, Ivana Krafata, Adama Krebbsa, Michaela Tkalčića, staklara Ivana Milinovića i Josipa Papeša, kovača Andreea Hammela, Paula Gaala i Paula Serga ili znamenitog graditelja, već ranije spomenutoga, Bartola Felbingera, što ih svrstava uz bok najpoznatijih obrtnika koji su naseljavali Zagreb početkom 19. stoljeća. Koliko je poznato Anton Weiser nije zatražio primanje u građanstvo već je vjerojatno radio kao stranac. Navest ću one spise Gradečkoga ceha u kojima se kao jamac (*Bürger*), svjedok (*Zeugen*), podupiratelj (*Beistand*) ili majstor učitelj (*Lehrmeister*), pojavljuje netko od članova obitelji Weiser:

„1816. Martin Petricsa – njegovi jamci su Anton Weiser i Adam Krach, 1820. Joseph Tukanz – njegovi jamci su Anton Weiser i Johann Erbel, 1821. Anton Weiser mlađi – majstor učitelj mu je otac Anton Weiser, 1830. Johann Rolesehner – njegovi svjedoci su Johann Rautter i Anton Weiser, 1830. Georg Kerzneric – njegov jamac je Anton Weiser, 1831. Stephan Bizek – njegovi jamci su Anton Weiser i Adam Krebbs, 1834. Joseph Trahuber – njegovi svjedoci su Adam Weiser i Ulrich Krach, 1838. Carl Weiser – vjerojatno mu je najstariji učitelj bio otac Anton Weiser, 1841. Anton Baden – njegovi podupiratelji su Anton Weiser i Andreas Fedeltsag, 1843. Kaitan Geuman – njegovi svjedoci su Anton Weiser i Franz Bernazek, 1844. Emerik Hallanish – njegov majstor učitelj je Anton Weiser (nisam siguran da li je mlađi ili stariji), 1844. Carl Mueller – njegov majstor učitelj je Antun Weiser mlađi, 1846. Martin Restag – njegovi svjedoci su Georg Eisenhut i Johann Weiser, 1847. Andreas Župančić – njegov učitelj je Johann Weiser, a svjedoci su Ulrich Krach i Michael Tkalčić.“⁶

Vjerojatno su izrađivali namještaj i sve što je bilo potrebno građanima ubrzano rastućeg Zagreba. S obzirom na živu obrtničku djelatnost nije čudo što se Weiseri spominju i u spisima Gradskog poglavarstva (*Acta politica magistratualia*, DAZG) u više od nekoliko slučajeva. U prvom spisu 2317/1827 „*Ex Ae-*

---

6 Otac Lavoslava Tkalčića koji je zajedno s Franjom i Vilimom Tomayem otkupio trgovinu glazbalima Ivana Weisera.

tis...“ Anton Weiser i njegov suradnik majstor kovač Andrej Hammel potražuju sredstva od graditelja i majstora zidara već spomenutoga Bartola Felbingera pred sudom. U prijevodu⁷ s latinskoga spis glasi:

„Iz službenog razdoblja slobodnog i kraljevskog grada Zagreba dana 10 srpnja 1827. nakon što su odaslane zaključene knjige. Kada sam zbog žalba Antuna Weisera i Adreja Hammela pozvao pred sud Bartolomea Felbingera u vezi s iznosima dugova za izvršene obrtničke radove, i nakon što sam saslušao opširnije zaključke u skladu s traženim zahtjevima, valjalo je donijeti izvršnu presudu. Odredio sam da se ispitaju računi optuženog Felbingera ispod određene granice od datuma pečaćenja i da ti računi trebaju biti iskazani pred prisutnima na temelju dogovora o mjerenju. Zato sam s današnjim datumom priopćio žalbu Antuna Weisera i Andrije Hammela protiv Bartola Felbingera, građanina i majstora zidara da bude pohranjena. Pisanu odluku sam priopćio optuženom Felbingeru i upoznao ga sa sadržajem. Ivan Nepomuk Vibral“.

Ovaj spis potvrđuje izniman značaj Antuna Weisera s obzirom da je radio i za najuposlenijeg graditelja u onovremenom Zagrebu, Bartola Felbingera. U spisu 1872/1835. Antun Wieser je zatražio da mu sin Ivan postane partnerom u stolarskom poslu nakon izučavanja stolarskog zanata. *De Ioanne Weiser Arculario in Incolam Cittis huju assumpto* piše:

„O stolaru Ivanu Weiseru koji je primljen kao stanovnik ovoga grada. U vezi s traženjem u ime Ivana Weisera, vlastitoga sina, da bude učinjen ortakom u stolarskom zanatu, i primljen kao uključeni stanovnik grada, u toj stvari nema nikakve zapreke, te neka isti bude primljen kao stanovnik zajedno s ocem Weiserom. Neka bude primljen u skladu s propisanim pravilima o povlasticama gradskih službenika i neka bude postavljen u stolarsko udruženje.“

Posljednji spis u vezi Antuna Weisera starijeg je onaj iz 1844. vezan uz njegovu ostavštinu: „*De conscriptione substantiae a fatis Antonii Weiser remansae ordinata*“ ili u prijevodu:

„O uređenju popisa preostale imovine Antona Weisera nakon njegove smrti. Anton Weiser napuštajući ovaj život, daje na razmatranje gospodinu građanskom kapetanu Josipu Lukšiću popis svoje imovine koja ostaje nakon smrti preostalim potomcima, i to tako da preostalu imovinu nakon smrti popiše i zatim o tome izvijesti.“

Ovim spisom Antun Weiser ostavio je brigu o raspodjeli njegove preostale imovine Josipu Lukšiću svome susjedu na kućnom broju 173 koji je bio građanski kapetan i *Schießen Comissar* (streljački zastupnik) pri Građanskoj streljani (*Domo Iaculatoria, Schießstatte*) u kojoj je već otprije radio Antunov sin Ivan.

---

7 U prijevodima s latinskog pomogli su mi gospoda Mirjam Lopina i gospodin Ivan Kapec.

Antun Weiser umro je 23. travnja 1844. godine u Župi Sv. Marka i pokopan je na starom Jurjevskom groblju. Njegov stolarski obrt na kućnom broju 175 naslijedila je njegova udovica Ana koja ga je, vjerojatno uz pomoć sinova, vodila do svoje smrti 1848. Ana Weiser umrla je 7. veljače 1848. godine u Župi Sv. Marka. Pokopana je također na Jurjevskom groblju.

GLAZBALAR IVAN WEISER I NJEGOV ZNAČAJ

Za glazbalarski dio povijesti obitelji Weiser jedan od najvažnijih članova je, već ranije spomenuti, Ivan Nepomuk Weiser. Ivan (Johann) Weiser rođen je 15. svibnja 1809. godine i kršten dan kasnije u Župi Sv. Marije u Zagrebu.⁸ Zavičajnost je Ivan lako ostvario s obzirom da su mu roditelji, barem od 1804. prebivali u Zagrebu i stekli status *domicilata*. Izučio je stolarski zanat (*arte arculario*) kod oca Antuna i 19. veljače 1827. godine, položio majstorski ispit o čemu govori svjedodžba Gradskog magistrata koju je potpisao gradski načelnik Ivan Kamauf. U njoj se ističe da je Ivan kroz određeno razdoblje radio kod oca Antuna. Svjedodžbu, s obzirom da nije sačuvana u arhivima nego u samo u obiteljskim spisima, donosim u cijelosti. Izrazito je važan i svojevrsno pismo preporuke gradskog poglavarstva „*NOS JUDEX...*“ u kojemu piše:

„Mi sudac, poglavar i ostali zaprisegnuti zastupnici slobodnog i kraljevskog grada Zagreba. S ovom našom oznakom godine, mjeseca, dana, niže potpisani zastupnici u našoj kući poglavarstva koja upravlja javnim poslovima i u skladu s ustavnim odredbama; zaprimili smo zamolbu da u skladu s povjerenim ovlastima, razmatramo pristupanje. Prokušani pristupnik Ivan Weiser, domaći sin, obrazovan u stolarskom umijeću od svoga oca. Tijekom sedam godina bio je ortak, na ovome upravnom području i zaista se istakao raznovrsnim umijećem. Blizu pet godina radio je u Građanskoj streljani, te je usmjerio svoje vrijeme u poslušno pokoravanje nadređenima, što govori u prilog njegovom karakteru. Od kolijevke je vezan za ovo mjesto. Budući da od naše strane nema prepreke njegovu moralnom integritetu; naša ga strana potvrđuje autentičnim žigom, po snazi i pisanom svjedočenju. Dano u slobodnom i kraljevskom gradu Zagrebu s odobrenjem našeg magistrata. Dana 22. mjeseca studenog, godine gospodnje 1839.“

Iz spisa doznajemo da je Ivan Weiser radio prvo kao ortak (vjerojatno ocu Antunu) od otprilike 1832., a posljednjih pet godina do 1839., marljivo radi pri Građanskoj streljani (*Domo Iaculatoria*) koja je bilo glavno okupljalište uglednih građana, pa tako i Iliraca onoga vremena. Ivan Weiser vjenčao se s Anom

---

8 Točan datum rođenja je 15. svibnja 1809. sudeći po oporuci Ivana Weisera koja se nalazi u obiteljskim spisima.

Ričko (Ehrenhausen 28. svibnja 1807. – Tartu, Estonija, 26. srpnja 1893.) u Župi Sv. Petra u Zagrebu 19. svibnja 1833. godine. Njegov prvi sin Ivan Nepomuk mlađi rođen je 27. travnja 1834. godine i kršten u Župi Sv. Petra u Zagrebu. Nije poznato njihovo mjesto boravišta u Zagrebu tih godina, a čini se da je to bilo negdje na području te, u ono vrijeme, najistočnije zagrebačke župe. U godini 1839. iz nepoznatih razloga, Ivan Weiser je preselio na četiri godine u Ehrenhausen u Austriji. Iz ovog mjesta kraj Leibniza u Štajerskoj dolazi njegova supruga Ana Ričko, a ondje je kao majstor tesar (*Zimmerman*) radio njezin otac Josip Ričko (Maribor, 25. veljače 1781.). Svoj odlazak najavljuje spisom 1198/1839 *De litteris dimissorialibus Ioani Veizer Margitis* u kojemu piše:

„O baštinskim spisima Ivana Weisera iz Moravske. Nakon izvršenog razmatranja ne postoji nikakva zapreka za Ivana Weisera sina potvrđenog građanina i stolarskoga majstora iz ovoga grada, u vezi s preseljenjem iz ovoga grada u drugo mjesto. Lako je odobriti da budu izvršeni pisani zahtjevi o otpustu iz službe i nasljeđivanju. Pod vjerodostojnim iskazom Ivana Weisera.“

Po povratku iz Ehrenhausena u Zagreb, Antun Weiser stariji moli primanje u Gradečki stolarski ceh za sina Ivana Weisera u spisu 3820/1843 „*De Ioanne Veiser Incolatum et magisterium artis arculariae isthic sollicitante*“ u kojemu piše:

„O Ivanu Weiseru stanovniku, koji obnaša službu stolarskog zanata i koji na ovom mjestu daje ponudu. Protiv sina časnog građanina Ivana Weisera koji je u zajednici grada Ehrenhausena provodio službu stolarskog zanata i tijekom četiri godine išao u stručnu školu, te stekao pravo bavljenja tom službom. Povjerenstvo, nakon obavljenog promišljanja, nema ništa protiv tražene zamolbe za obavljanjem stolarskog umijeća, uz nadzor oca koji, i nalaže da ga se primi kao punopravnog majstora, na ovome mjestu.“

Nažalost, nejasno mi je o kakvom se konkretno školovanju radilo. Poznato je da je u Ehrenhausenu živjela rodbina Ivanove supruge i da je nedugo nakon toga 1844. godine Ivan primljen u Gradečki ceh kao punopravni član. Moguće je, premda je teško istraživo, da je Ivan u periodu između 1839. i 1843. godine u Ehrenhausenu učio glazbalarski zanat kao dopunu stolarskom. U ono vrijeme glazbalari (osim graditelja orgulja), nisu pripadali niti jednom cehu pa su, izgleda, bili vezani uz stolarske cehove. Ipak, pouzdano je da ga je Gradečki ceh stolara, tokara, staklara i orguljara, nakon povratka u Zagreb iz Austrije proglasio majstorom ovim riječima u prijevodu s njemačkog: „10. ožujka 1844. kad je predao svoj majstorski rad, kad je od cijelog ceha prihvaćen i nakon što je položio sve takse i namete, uveden je u spise kao pravi stolarski obrtnik.“ S obzirom da je na njegovom cehovskom predstavljanju iz 1844. olovkom dodatno upisano graditelj glazbala (*Instrumentmacher*) moguće je da je upravo tada konačno upisan kao majstor glazbalar, ali nemoguće je sa sigurnošću

tvrditi da napomena nije upisana naknadno. Majstori glazbalari, koji se u ranom 19. stoljeću nazivaju njemačkim terminima (*Instrumentenmacher*, *Geigenbauer* ili *Lautenmacher*), nisu bili česti u Zagrebu, tako da se po dosadašnjim istraživanjima, uz Ivana Weisera kratko spominju samo Franz Fiala i Franz Fink (Šaban 1974: 5).⁹ Nažalost, nepoznato je o kakvom se majstorskome završnom radu radilo. Dana 20. studenog 1835. godine Ivanu i Ani Weiser rodio se drugi sin Karl Alojz Weiser koji je preminuo već za devetnaest mjeseci. Dana 9. kolovoza 1847. rodila im se kćer Ludmilla koja je krštena u Župi Sv. Marka, a kasnije će postati znamenita violinska virtuozica. Kako bilo, na prijelazu iz 1847. i 1848. godine nakon smrti majke Ane, Ivan Weiser je po prvi puta otvorio vlastiti obrt i plaćao za njega porez sudeći po poreznim spisima. U srpnju 1848. vjerojatno je uplatio dobrovoljni prinesak kao izvanrednu novčanu pomoć za obranu domovine zajedno s mnogim drugim građanima (Anonim 1848).¹⁰ U tim godinama radio je pri Građanskoj streljani na starom kućnom broju 911, današnjem Tuškancu, kao stolar (*arcularius*) i šanker (*epocillator*) što govori da se nakon spisa iz 1839. godine i povratka u Zagreb iz Ehrenhausena ponovno zaposlio pri Građanskoj streljani. Iz tog vremena datira oglas od 21. siječnja 1850. godine za maskenbal (Weiser 1850): „Oglas o plesu. U srijedu 24. 1. ove godine bit će u dvorani ovdašnje Građanske streljane održan maskirani ples. Ivan Weiser, domaćin.“ Izgleda da se i kasnije bavio ugostiteljstvom. Potvrda te tvrdnje je objava oglasa 1856. za sezonski ugostiteljski obrt: „Otvorenje ljetne gostionice. Potpisani daje na znanje da je vrtni lokal na Josipovcu iznad Građanske streljane otvoren i poziva goste na dobro vino, pivo i hranu, te osobito dobru kavu i mlijeko. Nada se dobroj posjećenosti. Ivan Weiser, zakupnik“. (Weiser 1856.) Prema popisu stanovništva grada Zagreba iz 1857. Ivan, Anka (Ana), Ivan mlađi i Ludmilla živjeli su na adresi u Ilici 674 u Šviglinoj kući (danas je to broj 158, nasuprot Trga Francuske Republike). U dnevniku *Agramer Zeitung* (5. i 9. ožujka 1858.) objavljen je najraniji, dosad pronađen, oglas za izradu i popravke glazbenih instrumenata: „Preporuka, potpisani izrađuje nove žičane instrumente i to violine, gitare, violončela i citre, te prima

---

9 U Rukopisnoj ostavštini Milana Stahuljaka koja se nalazi u Knjižnici HGZ-a pohranjeni su i rukopisi vezani uz nepotpuno istraživanje glazbalara Franje Finka koje sam nedavno uspio završiti. U njemu Stahuljak iznosi stav na osnovi razgovora s Ljudevitom Lončarom, pretposljednijim vlasnikom Trgovine Tomay i Tkalčić, o postojanju radionice Fink-Weiser. Točnije, tvrdi da je Franjo Fink, u neko doba, uzeo kao partnera Ivana Weisera, zbog rastuće potražnje za glazbalima. Kasnije tvrdi da je radionicu Fink-Weiser preuzeo Tomay i iz nje izbacio Finkove kanarince, te prestao proizvoditi narodne gusle. Osobno, nigdje nisam našao potvrdu ovih tvrdnji. Pouzdano znam da 1854. Fink oglašava svoju radionicu u Dugoj ulici, a 1858. Weiser svoju radionicu u Ilici. Kasnije postoje odvojene narudžbe za popravke glazbala HGZ-a za Finka i Weisera. 1876. postoji račun s memorandumom J:Weiser. Najzad, 1884. udovica Ana Weiser prodaje staru renomiranu radionicu Ivana Weisera zajedno s njegovom zbirkom kanarinaca. Zasiurno su se u, Zagrebu s puno manjim brojem stanovnika, ova dva glazbala poznavala, ali nisam našao potvrdu da su službeno surađivala.

10 Upisan je kao Jovan Weiser.

sve istovrsne popravke koje brzo i jeftino isporučuje.¹¹ Johann Weiser, donja Ilica br. 674 u Šviglinovoj kući u Zagrebu“ (Weiser 1858.). Radi li se u ovom slučaju i o mogućem otvorenju glazbalarskog obrta ili je Ivan Weiser radio glazbala i ranije, nemoguće je sa sigurnošću tvrditi, s obzirom da ne postoje obrtni arhivski spisi koji bi to potvrdili ili opovrgnuli. Sigurno je da Franjo Kuhač u svom radu „Opis i poviest narodnih glasbala Jugoslavjena“ istaknuo upravo Ivana Weisera kao najpoznatijeg graditelja tambura u Zagrebu i prozvao ga „Amatijem tambura“ (Kuhač 1877: 69). U svome nedovršenom „Biografskom slovniku“ Kuhač je zapisao: „...graditelj glazbala, naročito tambura. Veizer je otac glasovite violinske virtuozice Ludimlle Veizerove. Glazbala svoja gradio je u Zagrebu gdje je imao trgovinu i s drugim glazbalima.“ (Kuhač, Biografski slovník, Arhiv HAZU, XCII-2 108). Isto tako Franjo Kuhač piše: „Između stručnih graditelja glazbala mogao bih gosp. Ivan Veizera nazvati Amatom tambura jer mu je tamburin zvuk vanredno liep i zvonak, te jer se trsi, ne bi li pojedine dielove tamburne uredio liepo i razmjerno, a ipak zadržao vjerno – koliko se sama daje – prvotni joj oblik. Za čudo je, šta Veizerova glazbala poznaje tuđina više nego li domovina. Tako bi za Bečke opće izložbe 1873. poslan iz staroga ruskoga sveučilišnoga grada Dorpta profesor u Zagreb i da med inimi stvarmi kupi i od Veizera nekoliko tambura za ondješni muzej.“ (Kuhač 1877: 82-83). Nažalost Weiserove tambure nisu sačuvane u Dorpatu (današnjem Tartuu u Estoniji) ali moguće je da su se s njima upoznali prilikom koncerata Ludmille Weiser održanih 1868. na kojem je bio i njezin otac Ivan Weiser (Anonim 1868: 4). Nije poznato niti o kojemu se profesoru iz Dorpata radilo ali pouzdano je da je Franjo Kuhač izlagao svoju Zbirku na Bečkoj svjetskoj izložbi 1873. Prije putovanja u Beč izložio ju je od 19. do 22. lipnja 1873., u svome stanu u Verničevoj kući, zainteresiranom građanstvu (Anonim 1873). Pretpostavljajući da bi se u Kuhačevoj zbirci mogla čuvati i koja Weiserova tamburica pronašao sam još 2011. jednu ono vremenu tamburu primašicu s, u drugo polje, utisnutim užarenim žigom J. Weiser, Agram u Etnografskom muzeju u Zagrebu (Tambura primašica Zagreb, Ivan Weiser, HS: 321.322, EM- 443, Etnografski muzej).¹² Još je u radu iz 1877. (prihvaćenom 25. travnja 1876.)

11 Treba napomenuti da se u izvornom tekstu na njemačkom navodi Bassgeigen što može značiti violončelo ili kontrabas.

12 Vlastoručnim pregledom glazbala zaključujem da su njezino tijelo i vrat od poljskog javora (*Acer campestre*, klen), a glasnjača od kvalitetne smreke gustih godova. Na glasnjači je 15 rupica za rezonanciju. Glava je oblika današnjih bosanskih bugarija s četiri drvena ključa (Talam 2007: 193). Konjić je izrađen od šljive i umetnut u vrat. Na dnu glasnjače umetnut je komad tvrdog drva da bi se izbjeglo oštećivanje prilikom pregiba žice. Kobilica je izrađena, neuobičajeno za kasnije primjerke tambura, od komada lima neke lagane metalne legure (moguće je kositrene), savijenoga u obrnuto slovo V i duljine 4 cm. Po Kuhaču, ova se tambura ugađala d-f-f-f s time da je najdeblja žica (ona gornja) bila malo deblja od unisono ugođene tri preostale. Duljina joj je 52 cm, od čega je vrat dug 39,2 cm, a širina tijela na najširem mjestu 9 cm. Pragovi (kote, krsnice) su od žice i od četvrtoga polja se dijele na cijele i polustepene, kao i kod kasnijih tambura tzv. Farkaševa sustava. (Jeić 2016: 108-110) Kuhač je objavio i crtež Weiserove tambure na kojoj se vidi, pri dnu glasnjače, kod dva drvena istaka (Kuhač ih naziva okrajcima ili njemački Zarge) na koji se zakače omčice žica, utaknuta trzalica (plektrum) koja nije sačuvana (Kuhač 1877: 69). Identičan način kačenja žica je ostao i kod kasnijih tambura Farkaševa tipa.

Kuhač napisao: „Ova je primašica u mojoj sbirci, a sagradio ju je slavni naš zagrebački tamburur Ivan Veizer.“ (Kuhač 1877: 69). Nažalost, tambura nije datirana, ali budući da se radi o onovremenoj tamburi od javora, jednostavne, ali profesionalne izrade s drvenim ključevima (čivijama) vjerujem da je nastala u ranoj fazi polagane tranzicije tambure iz jednostavnog narodnog instrumenta u vrijedan industrijski proizvod koji je krajem 19. st. postao simbolom narodnog preporoda u Hrvatskoj. Imajući na umu ovu spoznaju i činjenicu da je tambura sačuvana u Kuhačevoj zbirci, izgledno je da je ovaj primjerak izrađen između 1850.–tih i 1876. (kad je Kuhač o njoj pisao u radu). Samim time, koliko je poznato, radi se o jednoj od najstarijih sačuvanih i okvirno datiranih tambura u Hrvatskoj uz poznatu tamburu Paje Kolarića koja se čuva u Muzeju Slavonije u Osijeku (Njikoš 2011: 66-67). Tambura Paje Kolarića datirana je okvirno u sredinu 19. stoljeća, bez obzira što se često prenosi podatak da je izrađena 1847. (Vukosavljev 1990: 7).¹³ Poznati češki muzikolog i autor brojnih priručnika o violinskim graditeljima, Karel Jalovec ukratko spominje da je Ivan Weiser stariji (pogrešno je napisano Weisser) radio u Zagrebu, neko vrijeme živio u Njemačkoj i da mu je rad iznimno kvalitetan, po uzoru na napuljske majstore iz obitelji Gagliano. Navodi da mu violine imaju kratke i široke f rupe i da koristi crvenu polituru na žutoj podlozi. Piše da je dosta njegovih violina potpisano Gaglianovim imenom (Jalovec 1965: 389).¹⁴ Zasad je nemoguće naći potvrdu tvrđnje Karela Jalovca da je Ivan Weiser boravio u Njemačkoj (osim, ako se ne radi o Ehrenhausenu u Austriji). Uspio sam pribaviti fotografiju unutrašnjosti jedne Weiserove violine izrađene 1884., a nalazi se u vlasništvu obitelji. S obzirom da je Ivan umro u svibnju 1884., lako je moguće da je to posljednja violina koju je izradio. U unutrašnjosti violine kroz već spomenutu široku f rupu vidljiv je rukom ispisan natpis *Johann Weiser in Agram 1884*. Ne zna se zašto Weiser nije koristio uobičajene tiskane papirnate etikete ili etikete od pergamene uobičajene za glazbalare. Iznad izvornog rukopisnog natpisa nalazi se papirnata tiskana etiketa iz Rige 1891., vjerojatno vezano uz kasniji popravak. Radi se o izrazito kvalitetnom glazbalarskom radu. Osim ovog primjerka violine, prof. Ladislav Šaban je napisao u natuknici o građenju umjetničkih muzičkih instrumenata: „...Od zagrebačkog graditelja glazbala Ivana Weisera sačuvane su dvije violine iz 1882, izrađene u stilu napuljske škole...“

13 U korespondenciji s Anom Wild kustosicom Zbirke tradicijskih glazbala Muzeja Slavonije u Osijeku, dolazim do saznanja da Kolarićeva tambura nikad nije datirana precizno u 1847. što je čest slučaj s tradicijskim glazbalima. Svejedno 1847. se u literaturi često spominje kao godina izrade tambure, vjerojatno jer je to godina osnivanja Kolarićevog tamburaškoga društva u Osijeku. Nemoguće je pretpostaviti da li je Kolarićeva tambura izrađena prije ili nakon osnivanja društva. U službenoj dokumentaciji Muzeja Slavonije u Osijeku ne postoji podatak o točnoj godini izrade ovog glazbala već samo okvirna procjena otkad ju je znameniti skladatelj i muzikolog Julije Njikoš Đula 29.5.1993. predao Muzeju Slavonije u Osijeku (<http://www.bastina-slavonija.info/Pretraga.aspx?id=4833>).

14 Mnogi su graditelji „kopirali“ poznate modele poznatijih kolega vjerojatno zbog lakše prodaje glazbala.

(Šaban 1974: 5). U čijem se vlasništvu bile spomenute violine autor ne spominje, kao ni činjenicu jesu li sačuvane. Prva potvrdu suradnje Ivana Weisera i Hrvatskog glazbenog zavoda u Zagrebu (negdašnjeg Musikvereina) nalazi se već 17. listopada 1869. na računu za, čini se, popravak jedne viole. Potpisan je Johann Weiser, Instrumentenmacher s adresom No. 609, a isplatu je odobrio onovremeni ravnatelj Ivan Vardian. Kasnije se pojavljuje još nekoliko računa za popravke gudačkih glazbala i ono što je posebno zanimljivo, jedan račun iz 1876. za popravak hvataljke violončela, napisan na memorandumu radionice s vidljivim žigom *J:WEISER AGRAM*. Na osnovu računa HGZ-a, sa sigurnošću se može reći, da je Ivan Weiser bio jedini majstor koji je u Zagrebu popravljao gudačka glazbala za HGZ, u periodu 1869-1883. Uglavnom se radilo o violama, violončelima i kontrabasima i to, popravcima gudala (vjerojatno „strunjenje“) i sitnim popravcima ključeva, kobilica i hvataljki glazbala.¹⁵ Osim već spomenutog memoranduma iz 1876., Weiser je 1880. koristio i tintni pečat na svojim računima s natpisom „Johann Weiser, Instrumentmacher, Agram. Godine 1863. se „Ivan Veizer glasb. orudjar.“ navodi i kao podupirajući član II. razreda Narodnog zemaljskog glazbenog zavoda s iznosom od „6 stotinjakah na godinu“ (Anonim 1863: 20). O opsegu posla niti zaradi, izvan suradnje s HGZ-om, nije moguće govoriti zbog nedostataka spisa, ali zasigurno o njegovu značaju svjedoči njegovo izlaganje vlastitih glazbala na znamenitoj *Prvoj dalmatinsko-hrvatsko-slavonskoj izložbi plodinah, tvornicah i umjetninah* u Zagrebu 1864. godine. Tom prilikom, nagrađen je poveljom, a izlagao je kako u tisku piše „lijepe gitare ukrašene sedefom, dobre violine, violončela i jednu violu“ u X. grupi 25. podrazredu (Anonim 1864: 1). Radilo se, zasigurno, o ranim romantičnim gitarama koje su bile iznimno cijenjene početkom 18. stoljeća i tijekom 19. stoljeća, a izrađivale su se pod utjecajem bečkih i talijanskih majstora glazbalara (npr. Stauer u Beču i Fabricatore u Napulju). Nažalost, dosad, osobno nisam vidio niti jednu Weiserovu gitaru. Pretpostavljam da je gitare izrađivao jednostavno, većinom od javora sa smrekovom glasnjačom poput ostalih onovremenih majstora koje sam imao priliku vidjeti uživo (npr. Fink). U istom podrazredu prethodno spomenute izložbe izlagao je i majstor Mihajlo (Mišo) Reihardt iz Siska koji je za svoje tambure nagrađen tek Pohvalnim spominjanjem. Nakon izlaganja na znamenitoj izložbi Ivan Weiser uputio se tijekom 1867. i 1868. na put, prateći kćer Ludmillu Weiser, tada već poznatu violinisticu na koncertima po Europi. Tako je na koncertima bio predstavljan kao „*Konzertmeister*“, sudeći po onovremenom tiskui obiteljskim spisima.¹⁶ Ne zna se kad je točno obitelj Weiser preselila s kućnog broja 674 na adresu Ilica 609/II, ali sigurno je da su na toj adresi bili već 1869., sudeći po računu iz HGZ-a,

---

15 Napinjanje konjskih struna na gudalo.

16 Vidi: Anonim. 1868. „Fremden = Liste“. Dörptsche Zeitung. 80/100: 4.

i kasnijem popisu stanovnika iz 1870. (Popisi stanovništva grada Zagreba 1857. i 1870. DAZG). Posljednja adresa Weisera je novom numeracijom kuća iz kućnog broja 609 postala današnja Ilica 49, tijekom 1879.. Upravo je na toj adresi zadnja poznata adresa radionice Ivana Weisera koji je živio i radio do 1884. kad umire od upale pluća. Njegova udovica Ana oprostila se od njega riječima: „zahvala za opće sudjelovanje povodom pokopa svoga nezaboravnog supruga Johanna Weisera. Zahvaljuje Ana Weiser.“ (Weiser, A. 1884.). U oporuci iz 1881. Ivan Weiser imenuje suprugu nasljednicom cjelokupnoga imetka dok god je živa. Nakon njezine smrti imetak bi na jednake dijelove podijelili sin Ivan mlađi i kćerka Ludmilla koja je već živjela u Rusiji (Pärnu u današnjoj Estoniji). Brigu o glazbalskom poslu, imao je namjeru, ostaviti sinu Ivanu mlađem koji je umro prije oca već 1882. pa se Weiserova posljednja volja nije mogla ostvariti (Različiti spisi u vlasništvu obitelji). Vjerojatno zato ubrzo nakon smrti svoga supruga, njegova udovica Ana Weiser objavljuje oglas za prodaju trgovine: „Stara renomirana glazbalska tvrtka nedavno preminuloga gospodina Ivana Weisera prodaje se odmah po vrlo povoljnim uvjetima. Uz tvrtku se jeftino nudi i veliki broj kanarinaca (Herzera). Adresa: I. Weiser Ilica 49“ (Weiser, A. 1884.). Nedovršene poslove preuzeo je Ivanov brat Karl što je vidljivo po oglasu 28. lipnja 1884.: „Za glazbenike! Preuzimam pokorno sve popravke žičanih instrumenata koje je dosad moj brat Ivan Wieser obavljao. Spremno preuzima i na zadovoljstvo obavlja. Carl Weiser, Pivarska ulica 10“ (Weiser, C. 1884.). Najzad, u srpnju 1884. radionicu su kupili kasniji veletrgovac drvom Franjo pl. Tomay Tuminski iz Varaždina i njegov partner stolar i gradski zastupnik Lavoslav Tkalčić (sin stolara Mihaela Tkalčića koji je i sam bio pripadnik gradečkoga stolarskog ceha). Postavili su kao opunomoćenika Franjinog brata Vilibalda pl. Tomaya Tuminskog koji je obnovio trgovinu i ona je pod nazivom Tomay i Tkalčić nastavila proizvoditi i prodavati glazbala, te popratni pribor, zagrebačkim građanima, uz brojne promjene vlasnika, sve do 1940-ih godina. Objavljeni oglas 5. srpnja 1884.: „Tomay i Tkalčić časte se ovime svim p.n. prijateljem glasbe objaviti da su udovici pok. Ivana Weisera odkupili posao sa glasbeninami, da će isti posve nov prema zahtjevom velegradskim sa svimi na tu struku spadajućimi predmeti providiti, a da popravke svake vrsti uz jamstvo i najnižu cieniu već sada preuzimaju. Osobito upozoruju veleštovano obćinstvo na svoj skroz novo skladište žica i struna najbolje i najčišće vrsti. Tomay i Tkalčić, skladište glasbala u Zagrebu, Ilica broj 49.“ (Tomay i Tkalčić 1884.). O značaju trgovine koja nasljeđuje Weiserovu i o njezinoj primarnoj djelatnosti proizvodnje tambura, svjedoči oglas iz tiska:

„Glasbila se obično mogu samo iz većih gradovah nabavljati, te se je naš muzikalni sviet dosad morao takodjer obraćati u Beč ili Prag, ako želite koji instrumenat ili dapače i bolju žicu za gusle. Nu i to je sad kod nas drugačije i bolje, odkad su g. Tomay i Tkalčić uredili svoje skladište glasbilah, žicah, strunah,

lučacah itd. (Ilica 49) gdje se obavljaju točno i jeftino i razni popravci. U novije doba došla je kod nas i tamburica do većeg uvažanja, te ju je naša akademička mladež u koncertih iztaknula kao ugodan narodni instrumenat. Spomenuta tvrdka oplemenila je tamburicu davši joj elegantan oblik, da bude i oblikom dostojna ići u najuglednije kuće. Prije su naši tvorničari tamburicah oko Siska bili jedini koji su nas obskrbljivali ovimi narodnim glasbilo primitivne radnje, nu sad se u Zagrebu prave veoma krasne tamburicom te jih ima na izbor u trgovini Tomaya i Tkalčića. Liepe tamburice stoje od 8 do 10 for. te jih je već više gospodjah za zabavu naručilo. Uz ovu našu industriju bavi se ista firma i prodajom različitih glasbilih, citarah, gusalah, čellah, sviralah, trubljah itd. Pozdravljajući svaki napredak u našem obrtu, želimo da se i proizvodjanje tamburicah usavrši i umnoži.“ (Anonim 1885: 3).¹⁷

Najzad. 1939. na ovoj je lokaciji srušena stara jednokatnica i izgrađena današnja Obrtnička palača po nacrtu poznatog arhitekta Zvonimira Freudneicha. Tako se može reći da je Ivan Weiser pokrenuo najdugovječniji zagrebački (vjerojatno i hrvatski) glazbalarski obrt koji je postojao barem od 1858. (vjerojatno i ranije) pa sve do 1943. kad umire posljednji nasljednik trgovine „Tomay i Tkalčić“ - svestrani sisački tvorničar tambura, nakladnik i učitelj plesa Janko Stjepušin (prebacio obrt u Frankopansku ulicu 1930-ih). Tradicija trgovine glazbalima tako se na istome mjestu u Ilici 49 održala od barem 1869. pa sve do 1930-ih godina. Nakon smrti Ivana Weisera i sina Ivana Weisera mlađeg, Ana Weiser preselila se u Dorpat (danas Tartu u Estoniji) gdje joj je živjela kćerka Ludmilla sa suprugom, poznatim estonskim arhitektom, Reinholdom Gulekeom. U Tartuu je i umrla 26. srpnja 1894. sudeći po dnevnom tisku i računima za ukop. U osmrtnici piše: „Jučer je nakon teške patnje preminula naša draga majka Anna Weiser rođena Ritschko. Mole za tihu sućut, Ludmilla Guleke rođena Weiser i Reinhold Guleke, 26. 7. 1893.“ (Anonim 1893: 4).

OSTALI ISTAKNUTI PRIPADNICI OBITELJI WEISER

Kako sam već spomenuo, osim Ivana Weisera u obitelji Antuna Weisera starijeg bilo je još utjecajnih stolara i glazbenika. Osim spomenutog Antuna mlađeg, valja spomenuti i Karla (Dragutina) Weisera (25. listopada 1815. Zagreb – 20. kolovoza 1902. Zagreb). Karl Weiser rođen je 25. listopada 1815. u Župi Sv. Marka. O njegovom djetinjstvu nema podataka. Čini se da je živio s obitelji na istoj adresi. Prvi važan zapis je potvrda predstavljanja pred Gradečkim cehom

---

17 Pretpostavljam da se u navedenoj reklami ne spominje, tada već pokojni Ivan Weiser, jer je on gradio tambure koje su prijelaznog oblika iz manufakture samoukih majstora (poput današnjih samica) po sisačkim selima prema „novim“ orkestralnim tamburama „Farkaševe“ ugodbe različitih tipova koje su se tek počele razvijati.

u kojoj piše: „1. travnja se Karl Weiser, stolarev sin samostalno predstavlja ispred cijelog društva“. Dotad su u cehu već bili njegov otac Antun i stariji brat Antun mlađi. Zasigurno prije popisa stanovništva 1857. Karl seli u Pivarsku ulicu (Breuergasse) br. 88 gdje je živio sa svojom neudatom sestrom Barbarom Weiser. Karl Weiser vjenčao se prvi puta u prosincu 1844. u Župi Sv. Marka za Mariju Magdalenu Rumpler 12. kolovoza 1845. umire im dvomjesečni sin, također Karl (r. 20. lipnja 1845.). Karlu Weiseru 23. listopada 1856. umire supruga Marija. Godine 1857. nalazi se na već spomenutoj adresi u Pivarskoj 89 gdje živi sa svojom sestrom. Po popisu stanovništva iz 1870. nalazi se i na adresi Starokazališna 168. Imao je kasnije izvanbračnu kćer Rozaliju (r. 1871.) i sina Dragutina Antuna (r. 1889.) Na adresi u Pivarskoj, Karl Weiser 15. rujna 1875. prijavljuje krčmarski obrt u dobi od 60 godina. (Trgovački sud u Zagrebu, DAZG). Drugi brak Karla Weiserasklopljen je 5. veljače 1894. u Župi Sv. Marka s Alojzijom Metličar (r. 1859.) iz Brežica. Karl Weiser je umro 20. kolovoza 1902. u Zagrebu s posljednjom adresom u Jurjevskoj 36.

Treća generacija Weisera, također je ostavila trag, u prošlosti staroga Zagreba. Sin Ivana Nepomuka Weisera starijeg zvao se također Ivan Nepomuk. Rođen je u Župi Sv. Petra 27. travnja 1834. Izučio je za majstora stolara 2. ožujka 1851. i predstavio se cehu. Vjenčao se 24. studenog 1861. u Župi Sv. Marka za Mariju Hočevar iz Kranjske (r. oko 1837.). Dozvolu za krčmarski obrt u Novoj vesi 86 zatražio je 7. veljače 1880. Radi se o „Bašći Franje Josipa“ u dvorištu ljetnikovca zagrebačkog biskupa Aleksandra Alagovića koju je također gradio Bartol Felbinger (Dobronić 1971: 73-74). Njegovoj molbi je udovoljeno i u tisku izlazi oglas za otvorenje: „Najbolje nagrade! – potpisani ima čast poštovanoj publici najaviti da u subotu 24. travnja otvara novouređenu kuglanu u Bašći Franje Josipa sa najboljim nagradama. Od tri najbolje nagrade: 1. srebrni sat, 2. cigar špic, 3. tri srebrnjaka. Posluživat će se najbolje piće. Ponizno preporučuje Ivan Weiser junior, gostioničar.“ Na ovoj lokaciji je već otprije bila kuglana i gostionica samo su je vodili drugi ugostitelji (npr. 1873. Vilim Novotny). Nažalost, već 2. listopada 1882. Ivan Weiser mlađi umire od upale pluća. Zadnja adresa mu je Ilica 54. Njegovi roditelji Ivan i Ana objavljuju zahvalu: „Zahvala - svim prijateljima i poznanicima, posebno članovima Kazališnog zbora i orkestra izražavamo ovim javno našu zahvalu na sudjelovanju na pokopu Ivana Weisera mlađeg čime nam je izražena utjeha. Ožalošćeni roditelji.“ (Weiser 1882: 2). Sudeći po zahvali Ivan Weiser mlađi je svirao neki instrument i bio član kazališnog orkestra i zbora. Najpoznatija predstavnica treće generacije obitelji Weiser je zasigurno Ludmilla Weiser. Treba napomenuti da je o Ludmilli Weiser pisao u kratkom radu naš muzikolog i dugogodišnji ravnatelj HGZ-a Antun Goglia, ali

njegov rad sadrži neke greške (Goglia 1940).¹⁸ Ludmilla Alojzija Weiser rođena je 9. kolovoza 1847. u Župi Sv. Marka u Zagrebu. S obzirom da joj je otac bio majstor glazbalar, a stariji brat Ivan se, također, bavio glazbom, nije čudno da je Ludmilla krenula njihovim stopama. O njezinome talentu zasigurno svjedoči i skladba njezinog učitelja Schwarza *Fantasia pour Violon avec accompagnement de piano sur la Walsler de Schubert* koju je skladao 1852. godine za svoju učenicu: o čemu svjedoči posveta u izvornoj partituri: „Ovu sam skladbu napravio za Ludmillu Weiser, koja ju je izvela na koncertu u kolovozu 1852.“ / „*Questa composition fatto per la Ludmilla Weiser sonava in Concerto. August 1852.*“ (Schwarz 1852).¹⁹ Ludmilla je tada imala tek 5 godina. Upisala je 1856. glazbenu učionicu Glazbenog društva (Musik-Verein) gdje je s odličnim uspjehom učila violinu kod učitelja Antuna Schwarza. Već je na učeničkim produkcijama Ludmilla pokazala veliku vještinu zbog koje je kasnije postala svjetski poznata glazbena umjetnica. Zbog njezine izvrsnosti Ravnateljstvo Glazbenog društva odobrilo joj je stipendiju 1862. u iznosu od 120 forinti zbog lošeg imovinskog stanja roditelja i poslalo ju na Bečki konzervatorij kod poznatog glazbenog pedagoga i učitelja violine Joseph Hellmesbergera Starijeg (r. 1828.). Tako u Izvještaju iz 1861/1862 piše: „Učenica ovoga zavoda guslačica Ludmilla Vaizerova otidje na bečki konzervatorij soveršivat se u gudbi. Pošto kako roditelji njezini neimadu dovoljnih sriedstvah za njezino uzdržavanje u Beču obećane joj po nekih priateljih podpore ne dosežu za pokritje toga troška, odredi ravnateljstvo, da joj se za sada dade podpora iz blagajne zavoda na vrieme jedne godine u miesečnih deset for. 1 studenoga 1862. počamši.“ (Knjižnica HGZ, Godišnje izvješće Hrvatskog glazbenog zavoda 1861/1862). Godine 1863. Kraljevsko namjesničko vijeće joj je na preporuku Zemaljskog glazbenog zavoda, odobrilo potporu na još dvije godine: „Uvažavajući preporuku ravnateljstva zemlj. Glasbenoga zavoda obnašalo je ovo kralj. Namiestničko vieće učenici na bečkom konservatoriju Ljudmili Vaizerovoj dozvoliti dvogodišnju podporu od 180 fr. Koji su na ime ravnateljstva glasbenoga zavoda kod ovdašnje c.k.zemalj. glavne blagajne iz regnicolarne zaklade u miesečnih doknandih obrocih počamši od 1. svibnja t.g. doznačeni; tim ipako uvjetom, da se ista svake polgodine verh dobra napredka iskazati ima.“ (Knjižnica HGZ, Dopis kraljevskog namjesničkog vijeća 12. svibnja 1863.). Treba napomenuti da su potpore koje su Ludmilli dane bile dosta visoke za ono vrijeme, pa je zasigurno bila iznimno darovita. Tako je Ludmilla s 15

18 Antun Goglia pogrešno tvrdi da je godina rođenja Ludmille Weiser 1838., a vjenčanja 1877. U svom radu o radionici „Tomay i Tkalčić“ napravio sam previd te napisao da je Ludmilla rođena 9. kolovoza 1847. u Župi Sv. Marije, ali ponovnim uvidom u matice krštenih i uvidom u izvod iz matice krštenih iz obiteljskih spisa, tvrdim da se radi o Župi Sv. Marka u Zagrebu. Godina vjenčanja je zasigurno 1869. po dostupnim biografskim izvorima.

19 Pretpostavljam da je i prije uzrasta podobnoga za opis u Glazbenu učionu Glazbenoga Društva (Musik-Verein) Ludmilla Weiser učila kod budućeg „formalnog“ učitelja Antuna Schwarza koji je 1851. zamijenio Antona Kirschofera na mjestu učitelja violine.

godina upisala Bečki konzervatorij (*odnosno Gesellschaft der Musikfreunde in Wien*). Za karijeru Ludmille Weiser iznimno je i zanimljiva turneja koju je 1868. organizirao karlovački izdavač Abel Lukšić. On je okupio hrvatske glazbenike i početkom ožujka 1868. krenuo s njima na turneju. Ludmillu je na putu pratio i njezin otac Ivan. Osim Ludmille sudjelovala je, među ostalima, i njezina kolegica pjevačica Irma pl. Terputec – Teree iz Zagreba. Krajem godine Ludmilla se vraća u Zagreb zajedno s ocem Ivanom. Ludmilla se 2. svibnja 1869. vjenčala u Beču za znamenitog estonskog arhitekta Reinholda Ludwiga Ernsta Gulekea (r. 30. travnja 1834. Past. Salisburg, Livland – 16. prosinca 1927. Jena) i završila s aktivnom glazbeničkom karijerom zbog obiteljskih razloga (Welding et al. 1970). Ludmilla Weiser umrla je u Jeni 25. prosinca 1933. i pokopana je na starom gradskom groblju Nordfriedhof uz supruga Reinholda.

Obitelj Weiser bila je dosad skoro potpuno zaboravljena, premda je bila iznimno važna za glazbu i obrtništvo grada Zagreba. Za razvoj tambure kao nacionalnog glazbala pogotovo je važan Ivan Weiser, glazbalar kojega je Franjo Kuhač istaknuo kao jednog od najboljih u vrijeme dok je tambura polako potiskivala gitaru i pod utjecajem Iliraca zauzimala počasno mjesto u domovima svih društvenih slojeva. Upravo je ovaj rad pokušao rasvijetliti značaj pionirskih graditelja našeg omiljenog narodnog glazbala koje je u vrijeme Ilirskog narodnog preporoda, pod utjecajem nacionalno osviještene javnosti sigurno prelazilo iz područja manufakturne proizvodnje samoukih majstora u vrijedan obrtnički proizvod izučenih majstora glazbalara. Do početka 20. stoljeća, pogotovo nakon objavljivanja prvog tamburaškog priručnika *Kratka uputa u tamburanje po kajdah* Milutina pl. Farkaša 1887., proizvodnja tambura se razvila do razine koju niti jedno drugo glazbalo u povijesti Hrvatske nije doseglo.

LITERATURA

Anonim [Vardian, Ivan]. 1863. *Izviešće što ga ravnateljstvo narodnoga glasbenoga zavoda u Zagrebu podnese glavnoj skupštini održavanoj dne 29. studenoga 1863.* Zagreb.

Anonim, 1893. „Todes-Anzeige“. *Neue Dörptsche Zeitung* 82/169: 4.

Anonim. 1844. „Verstorbene in Monate April“. *Agramer Zeitung* XIX/36: 150.

Anonim. 1848. „Dobrovoljni prinesci“. *Narodne novine* XIV/145: 6.

Anonim. 1864. „Unsere Austellung XXI“. *Agramer Zeitung* XXXIX/240: 1.

Anonim. 1868. „Besjednica“. *Dragoljub* II: 334-335, 799.

Anonim. 1868. „Fremden=Liste“. *Dörptsche Zeitung* 80/100: 4.

- Anonim. 1873. „Izložba muzikalijah jugoslavenskih“. *Obzor* III/139: 3.
- Anonim. 1882. „Umrli u Zagrebu“. *Narodne novine* XLVIII/242 : 5.
- Anonim. 1885. „Glasbila“. *Narodne novine* LI/229: 3.
- Dobronić, Lelja. 1959. *Stare numeracije kuća u Zagrebu*. Zagreb: MGZ-a.
- Dobronić, Lelja. 1971. *Bartol Felbinger i zagrebački graditelji njegova doba*. Zagreb: Društvo historičara umjetnosti.
- Dojčinović, Uroš. 1992. *Tragovima jugoslovenske gitare*. Niš: Sorabia Disc.
- Goglia, Antun. 1940. „Violinistica Zagrebčanka Ludmila Weiser“. *Zagreb* VIII/12: 384-386.
- Grabar, Mato. 2000. *Poglavarstvo slobodnog kraljevskog grada Zagreba*. Zagreb: Državni arhiv u Zagrebu.
- Jalovec, Karel. 1965. *Enzyklopaedie des Geigenbaues II*. Hanau: Dausein Verlag.
- Jeić, Jadran. 2010. „Trgovina glazbalima Tomay i Tkalčić“. *Hrvatska revija* (obnovljeni tečaj) 10/4: 140-147.
- Jeić, Jadran. 2016. „Alphonse M. Gutschy i Jeronim Lukić – tamburaški reformatori“. *Kaj* 49/1-2: 95-120.
- Kuhač, Franjo Ksaver. 1877. *Prilog za povjest glasbe južnoslavjenske*. Zagreb: JAZU.
- Njikoš, Julije. 2011. *Povijest tambure i tamburaške glazbe*. Osijek: Šokačka grana – STD „Pajo Kolarić“ – Hrvatski tamburaški savez.
- Renkoff, Otto. 1985. *Nassauische Biographie*. Wiesbaden: Selbstverlag der Historischen Kommission für Nassau.
- Šaban, Ladislav. 1968. „Počeci Hrvatskog glazbenog zavoda u Zagrebu (1827-1829)“. U *Iz starog i novog Zagreba*. Franjo Buntak, ur. Zagreb: Muzeja Grada Zagreba IV, str. 185-201.
- Šaban, Ladislav. 1974. „Građenje umjetničkih muzičkih instrumenata“. U *Muzička enciklopedija* (sv. 2. Gr-Op). Zagreb: Tiskarna Mladinska knjiga Ljubljana, str. 5.
- Šaban, Ladislav. 1982. *150 godina Hrvatskog glazbenog zavoda*. Zagreb: Hrvatski glazbeni zavod.
- Šerčer, Marija. 1991. *Stari zagrebački obrti*. Zagreb: Povijesni muzej Hrvatske i Muzej Grada Zagreba.
- Talam, Jasmina. 2007. „Bosanska bugarija“. *Narodna umjetnost* 44/2: 185-205.
- Tomay & Tkalčić. 1884. „Tomay & Tkalčić“. *Agramer Zeitung* 59/153: 4.

- Tomay i Tkalčić. 1884. „Tomay i Tkalčić“. *Obzor* 154: 7.
- Vukosavljev, Sava. 1990. *Vojvođanska tambura*. Novi Sad: Matica Srpska.
- Weiser, Anna. 1884. „Danksagung“. *Agramer Zeitung* 59/116: 3.
- Weiser, Anna. 1884. „Das altrenommirte Instrumenten-Geschäft“. *Agramer Zeitung* 59/123, 126: 144, 4.
- Weiser, Carl. 1884. „Für Musiker!“. *Agramer Zeitung* 59/148: 12.
- Weiser, Johann i Anna. 1882. „Danksagung“. *Agramer Zeitung* LVII/228: 5.
- Weiser, Johann Junior. 1880. „Best-Scheiben“. *Agramer Zeitung* LV/92: 6.
- Weiser, Johann. 1850. „Ball=Anzeige“. *Agramer Zeitung* XXV/17: 42.
- Weiser, Johann. 1856. „Sommer-Gasthaus-Eröffnung“. *Agramer Zeitung* XXXI/100: 394.
- Weiser, Johann. 1858. „Anempfehlung“. *Agramaer Zeitung* XXXIII/52, 55: 196, 208.
- Welding, Olaf et. al. 1970. *Deutschbaltisches biographisches Lexikon 1710-1960*. Köln – Wien: Böhlau Verlag.

IZVORI

- Arhiv HAZU. Kuhač, Franjo. *Biografski i muzikografski (bibliografski slovník)*, XCII-2 108.
- Knjižnica HGZ. *Rukopisna ostavština Milana Stahuljaka*.
- Knjižnica HGZ. *Računske knjige* 1869, 1873, 1876.
- Knjižnica HGZ. *Dopis kraljevskog namjesničkog vijeća*, 12. svibnja 1863. godine.
- Knjižnica HGZ. *Zapisnik sjednice ravnateljstva* br. 22/1863, 6. rujna 1863. godine.
- Knjižnica HGZ. *Godišnje izvješće Hrvatskog glazbenog zavoda*, 1861/1862.
- Muzej grada Zagreba. *Meister = Prothocoll der Ehrsamhen Zech und Bruederschaft derer bürger. Tischler, Prechster, Blaser un Orgel macher in der Koenig. Freien Stadt Agram*.
- Državni arhiv u Zagrebu. Poglavarstvo grada Zagreba. *Obrtna kazala* 85-87.
- DAZG. Poglavarstvo slobodnog kraljevskog grada Zagreba. *Acta politica magistratualia*. Spisi: 2317/1827, 1526/ 1531/1829, 2226/2232/1830,

480/1831, 1546/1832, 1599/1840, 1872/1835, 1198/1839, 3820/1843.

DAZG. Trgovački sud u Zagrebu. Dragutin Weiser – Obertnica 325/1875, Ivan Weiser junior – Obrtna iskaznica 35/1880.

DAZG. Poglavarstvo grada Zagreba. Politički odsjek. *Popisi stanovništva grada Zagreba 1857. i 1870.*

DAZG. Poglavarstvo grada Zagreba. Politički odsjek. *Imenik zavičajnika*, Ivan Weiser 3121, Ana Weiser 3122. Dragutin Weiser 1140.

DAZG. Poglavarstvo slobodnog kraljevskog grada Zagreba. *Protocollum civium civitatis Zagrabiensis*. 1733. – 1864.

DAZG. Poglavarstvo slobodnog kraljevskog grada Zagreba. *Cathastrum Contributionis*: 1822/1823, 1823/1824, 1824/1825, 18267/1827, 1827/1828, 1828/1829, 1829/1830, 4234/1835 1836/1837, 1841/1842, 1514/1845, 1847/1848, 1495/1858.

DAZG. Matične knjige vjenčanih Župe Sv. Marka Zagreb, 1875-1889.

Hrvatski državni arhiv. Matične knjige rođenih župe sv. Marije u Zagrebu, M-331.

Hrvatski državni arhiv. Matične knjige rođenih župe sv. Marka u Zagrebu, M-338.

Schwarz, Antun. 1852. *Fantasia : pour violon e piano : sur la valse de Schubert*. Notna partitura.